

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΝΟΜΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΣΕ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ
για τη ΝΟΜΙΚΗ
ΒΟΗΘΕΙΑ

Βαλτετσίου 39
10681 Αθήνα
Τ 213 026 4975
Ε info@hlhr.gr

legalaidwatch.gr

ΤΟ ΕΡΓΟ στοχεύει στην προώθηση και βελτίωση του θεσμού της νομικής βοήθειας στην Ελλάδα με έμφαση στον χώρο της ποινικής δικαιοσύνης. **Το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και ειδικότερα το δικαίωμα σε αποτελεσματική υπεράσπιση είναι θεμελιώδεις στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη και ανήκει στον σκληρό πυρήνα της έννοιας του κράτους δικαίου.** Ο θεσμός συνεπώς της δωρεάν παροχής νομικής βοήθειας από την Πολιτεία σε συμπολίτες μας οικονομικά ασθενέστερους, το εύρος, η αξιοπιστία και η αποτελεσματικότητά του είναι κρίσιμα, αφού λειτούργουν ως εγγύηση του δικαιώματος σε έννομη προστασία και ως δικλίδα ασφαλείας στην ορθή απονομή δικαιοσύνης.

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΣ ήταν η καταγραφή των προβλημάτων της νομικής βοήθειας στις ποινικές δίκες, μέσα από τη συλλογή και επεξεργασία ερευνητικών στοιχείων που αφορούν την πρακτική εφαρμογή του θεσμού, η ανάδειξη καλών πρακτικών, η διαβούλευση με τους αρμόδιους φορείς και η άσκηση συνηγορίας μέσω της διατύπωσης προτάσεων βελτίωσης. Το πρόγραμμα εστίασε στην έρευνα και ανάλυση των ζητημάτων που αφορούν τη νομική βοήθεια σε ποινικές δίκες και συγκεκριμένα των προβλημάτων που ανακύπτουν στην περίπτωση που ο κατηγορούμενος βαρύνεται με κακουργηματικές κατηγορίες και δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να πληρώσει συνήγορο της επιλογής του. Στις περιπτώσεις αυτές, οι δικαστικές αρχές προβαίνουν υποχρεωτικά σε αυτεπάγγελτο διορισμό συνηγόρου τόσο στον πρώτο όσο και στον δεύτερο βαθμό.

Ο ΒΑΣΙΚΟΣ ΠΥΛΩΝΑΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ υπήρξε η παρατήρηση και καταγραφή -από τρεις έμπειρους δικηγόρους- της δικαστικής διαδικασίας ποινικών υποθέσεων που εκδικάστηκαν σε πρώτο και δεύτερο βαθμό στα Μονομελή, Τριμελή και Πενταμελή Εφετεία Κακουργημάτων της Αθήνας, όπου έγινε χρήση του θεσμού της νομικής βοήθειας. **Οι δικηγόροι παρακολούθησαν συνολικά διακρίσεις εξήντα πέντε (265) ποινικές δίκες**, συμπληρώνοντας κάθε φορά ένα ερωτηματολόγιο που αφορούσε όλη την ποινική διαδικασία μέσα στο ακροατήριο, από την αρχή ως το τέλος της.

Τα ερωτηματολόγια ήταν δομημένα με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορούν να εξαχθούν από αυτά στατιστικά στοιχεία, τα οποία είναι πλέον στο σύνολό τους [αναρτημένα στην ιστοσελίδα μας](#) και θα αναλύσουμε παρακάτω.

Τα στατιστικά αυτά στοιχεία από την παρατήρηση των ποινικών δικών, καθώς και τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από δικαστές, δικηγόρους και κρατούμενους, αποτέλεσαν την ύλη μας για μια πρώτη χαρτογράφηση της νομικής βοήθειας σε

ποινικές δίκες στη χώρα μας καθώς και για τη διατύπωση σκέψεων και προτάσεων για τη βελτίωση του σημαντικού αυτού θεσμού.

Δύο επισημάνσεις, ευρύτερου περιεχομένου, αξίζει να διατυπωθούν πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση των στοιχείων και τη διατύπωση των προτάσεων:

- Το έργο αυτό παρακολουθώντας τη ζωντανή ακροαματική διαδικασία του ποινικού δικαστηρίου υποβλήθηκε σε όλους τους περιορισμούς και σε όλα τα «εμπόδια» και τις δυσκολίες της ποινικής δικαιοσύνης στη χώρα μας. Αναγκαστήκαμε να αναστείλουμε τη λειτουργία του έργου για μήνες, λόγω των περιορισμών της πανδημίας, καθώς οι ποινικές δίκες που διεξάγονταν ήταν ελάχιστες και ήταν αδύνατον να καλυφθεί ο αριθμός που είχαμε θέσει ως αρχικό στόχο, δηλαδή τις τριακόσιες (300) ποινικές δίκες.

Σημαντικό πρόβλημα είχαμε επίσης με την αποχή των δικηγόρων που συμμετέχουν στη νομική βοήθεια από τις ποινικές δίκες στις οποίες αυτή παρέχεται, ως ένδειξη διαμαρτυρίας λόγω της πολυήμερης καθυστέρησης στην καταβολή των αμοιβών τους, καθώς προφανώς εξήλιπε δι' αυτού του τρόπου το αντικείμενο της παρατήρησής μας. Ομοίως, ήταν εξαιρετικά προβληματικό το γεγονός της αποχής των διερμηνέων από τις ποινικές δίκες, για παρόμοιους λόγους, αποχή η οποία οδήγησε σε σωρεία αναβολών.

Οι δυσχέρειες αυτές, οι οποίες ήταν με έναν τρόπο εναλλασσόμενες και διαρκείς, μας έδωσαν μια ρεαλιστική εικόνα της πραγματικότητας της απονομής ποινικής δικαιοσύνης, η οποία γίνεται πραγματικά μετ' εμποδίων. Τα προβλήματα, οι παθογένειες και οι καθυστερήσεις στον χώρο της δικαιοσύνης είναι γνωστά από χρόνια. Επιμέρους όμως ζητήματα, όπως η μη έγκαιρη τακτοποίηση των αμοιβών των δικηγόρων της νομικής βοήθειας καθώς και των διερμηνέων, φαίνεται να πλήττουν ακόμα περισσότερο τους πιο ευάλωτους εξ ημών, υποβαθμίζοντας την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα της έννομης προστασίας τους.

- Η δεύτερη επισημάνση αφορά τα στατιστικά στοιχεία: Η τήρηση στατιστικών στοιχείων είναι ένα εργαλείο επιστημονικό και ιδιαίτερα χρήσιμο για την αποτύπωση και χαρτογράφηση μιας κατάστασης, τη διάγνωση προβλημάτων και ως εκ τούτου την έγκαιρη παρέμβαση για την επίλυσή τους. Δυστυχώς, η χώρα μας δεν φαίνεται ιδιαίτερα εξοικειωμένη με το εργαλείο αυτό, τουλάχιστον στον χώρο της δικαιοσύνης. Εστιάζοντας στο αντικείμενο του δικού μας έργου, η έλλειψη στατιστικών δεδομένων τόσο στο χώρο της νομικής βοήθειας όσο και ευρύτερα στο χώρο της ποινικής δικαιοσύνης, αφήνει αδιάγνωστα κάποια σημεία και δεν επιτρέπει συγκρίσεις, που αν μη τι άλλο, θα αποτελούσαν έναν χρήσιμο δείκτη για κάποια πράγματα.

Ο θεσμός της νομικής βοήθειας στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας ρυθμίστηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα με την εισαγωγή του άρθρου 96Α ΚΠΔ με το άρθρο 17 Ν. 2721/1999. Το άρθρο αυτό καταργήθηκε με τον Ν. 3226/2004, ο οποίος ρυθμίζει πλέον αναλυτικά, μετά από αλληλεπλήρη τροποποιήσεις, το πλαίσιο της νομικής βοήθειας στη χώρα μας, όχι μόνο για τις ποινικές υποθέσεις, αλλά και τις αστικές και τις διοικητικές.

Η νομική βοήθεια, ιδίως στον ευαίσθητο χώρο της ποινικής δικαιοσύνης όπου διακυβεύεται το μείζον αγαθό της ελευθερίας ενός προσώπου, είναι αναμφισβήτητα ένα πολύτιμο εργαλείο για την **εγγύηση του δικαιώματος σε έννομη προστασία και δίκαιη δίκη καθώς και τη διαφύλαξη του τεκμηρίου αθωότητας.**

Η νομική βοήθεια σε ποινικές υποθέσεις παρέχεται εδώ και χρόνια στη χώρα μας **χωρίς εισοδηματικά κριτήρια και χωρίς διακρίσεις σε κάθε πρόσωπο που εμπλέκεται σε υποθέσεις κακούργημάτων.** Τα εισοδηματικά κριτήρια εξακολουθούν να ισχύουν για υποθέσεις μικρότερης βαρύτητας, σε κάθε περίπτωση πάντως, το εύρος που καλύπτει πλέον η δωρεάν παροχή νομικής βοήθειας είναι σαφώς μεγαλύτερο.

Το υπάρχον σύστημα έχει προφανώς ατέλειες, όχι μόνο σε επίπεδο νομοθετικό, αλλά και σε επίπεδο εφαρμογής. Η συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων, η έγκαιρη ενημέρωση των ενδιαφερομένων, η διαφάνεια στη λειτουργία του είναι ζητήματα ακόμα ανοιχτά προς βελτίωση. **Κομβικό άληλωστε σημείο είναι το ζήτημα της διερμηνείας στις ποινικές υποθέσεις, το οποίο εν πολλοίς παραμένει χαστικό,** προκαλώντας δυσλειτουργίες και καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης, συχνά σε βάρος των κατηγορουμένων.

Παρά τα θετικά βήματα που έχουν σημειωθεί τα τελευταία έτη ως προς τη βελτίωση των πρακτικών προβλημάτων εφαρμογής του θεσμού, σημαντικά ζητήματα παραμένουν προς διευθέτηση. Τα ζητήματα αυτά περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την ποιότητα και τον έλεγχο των παρεχόμενων υπηρεσιών, τον τρόπο επικοινωνίας του συνηγόρου με τον κατηγορούμενο, ιδίως όταν απαιτείται η μεσοδιάθεση διερμηνέα, τον χρόνο προετοιμασίας του συνηγόρου και την άσκηση αποτελεσματικής υπεράσπισης.

Τα στατιστικά στοιχεία από την παρατήρηση 265 ποινικών δικών στα Μονομελή, Τριμελή και Πενταμελή Εφετεία Κακουρηγημάτων της Αθήνας **επιβεβαίωσαν σε μεγάλο βαθμό την αρχική, εμπειρική εικόνα που είχαμε για την νομική βοήθεια στα κακουρηγήματα, όταν συζητήσαμε την ιδέα αυτού του έργου.**

Το γεγονός ότι ο διορισμός συνηγόρου σε ποσοστό μεγαλύτερο από τα δύο τρίτα των υποθέσεων, που υπήρξαν αντικείμενο παρατήρησης, έλαβε χώρα πριν την εκδίκαση της υπόθεσης θα έπρεπε να σημαίνει πως στην πλειονότητα των περιπτώσεων η προετοιμασία του εκάστοτε συνηγόρου ήταν η ενδεδειγμένη. Η πραγματικότητα, όμως, είναι διαφορετική.

ΠΟΤΕ ΔΙΟΡΙΣΤΗΚΕ Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗΣ;

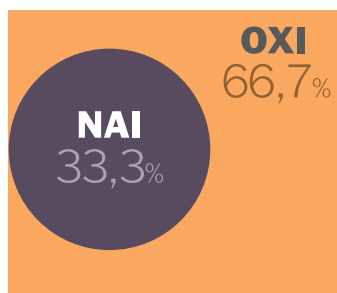
Οι κατηγορούμενοι φαίνεται ότι δεν απευθύνουν αίτημα για διορισμό συνηγόρου πριν την ημέρα της δικασίμου που έχει ορισθεί για την εκδίκαση της υπόθεσής τους, αλλιά αναμένουν να ζητήσουν τον διορισμό αυτό μετά την εκφώνησή της.

Ακόμα και έτσι, όμως, η μάλιστα διεκπεραιωτική θεώρηση από τους διορισθέντες συνηγόρους της υπεράσπισης, τους οδηγεί στο να μην υποβάλουν καν αίτημα διακοπής προκειμένου να τους παρασχεθεί ο απαραίτητος χρόνος προετοιμασίας, παρά τη σχετική ρητή πρόβλεψη του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΕ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΗΜΕΡΑ Ή ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΕΚΟΨΕ ΓΙΑ ΑΛΛΗ ΔΙΚΑΣΙΜΟ;

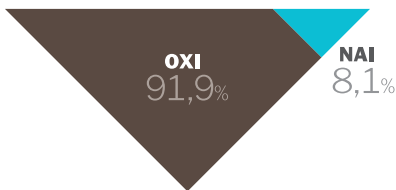
ΖΗΤΗΣΕ ΔΙΑΚΟΠΗ Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΓΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ;

Πράγματι, η αποτύπωση περί έκδοσης απόφασης για διακοπή της δίκης σε ποσοστό 31,5%, σε συνδυασμό με το ότι -όπως έχει επίσης αποτυπωθεί- το ποσοστό των περιπτώσεων που συνήγοροι υπέβαλαν το σχετικό αίτημα ανέρχεται σε 33,3%, ουσιαστικά σημαίνει ότι την ευθύνη για την εκδίκαση της υπόθεσης την ίδια ημέρα με τον διορισμό, την φέρουν κυριαρχικά οι διορισθέντες συνήγοροι. Και αυτό, καθώς φαίνεται ότι καταλείπεται ένα ποσοστό μόλις 1,8% περιπτώσεων, στις οποίες προβλήθηκε από συνήγορο αίτημα διακοπής της δίκης για την προετοιμασία του και το δικαστήριο αρνήθηκε να το ικανοποιήσει.

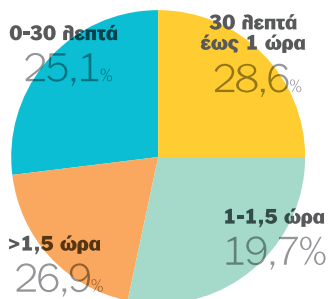
Από την άλληλη πλευρά, η ευθύνη του εκάστοτε δικαστηρίου αποτυπώνεται στα σχεδιαγράμματα όπου φαίνονται οι δυνατότητες που παρέχονται στον διορισθέντα συνήγορο για μελέτη και προετοιμασία του κατηγορουμένου. Ειδικότερα, προέκυψε ότι σε ποσοστό μεγαλύτερο του 90% των περιπτώσεων, η δικογραφία παρέμεινε εντός της δικαστικής αίθουσας και έπρεπε να αναγνωσθεί εν τω μέσω εκδίκασης άλλων υποθέσεων, ότι η επικοινωνία συνηγόρου- κατηγορουμένου γινόταν στις ίδιες συνθήκες, δηλαδή μέσα στη δικαστική αίθουσα και ενώ εκδικάζονταν άλλες υποθέσεις, ενώ παρασχέθηκε χρόνος προετοιμασίας πέραν της μίας ώρας σε μόλις 1/4 περίπου των περιπτώσεων.

ΕΙΧΕ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΝΑ ΛΑΒΕΙ ΤΗ ΔΙΚΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΝΑ ΤΗ ΜΕΛΗΤΗΣΕΙ ΣΕ ΧΩΡΟ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΙΘΟΥΣΑΣ;

Όσον αφορά την διερμηνεία σε αλλοδαπούς κατηγορούμενους, οι οποίοι είναι και η πλειοψηφία των ωφελομένων νομικής βοήθειας, καταρχάς παρατηρήθηκε ότι στις μισές περίπου περιπτώσεις η μη έγκαιρη κλήση διερμηνέα οφειλόταν σε παράλειψη των δικαστικών αρχών. Οι δε εμφανισθέντες διερμηνείς διερμήνευαν με καθ' όλη την ακροαματική διαδικασία, απουσίαζαν δε στα δύο τρίτα των

ΠΟΣΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΔΟΘΗΚΕ;

Ο ΔΙΕΡΜΗΝΕΑΣ ΕΙΧΕ ΚΛΗΘΕΙ ΚΑΙ ΗΤΑΝ ΠΑΡΩΝ ΕΞΑΡΧΗΣ ή ΚΛΗΘΗΚΕ ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΑ;

περιπτώσεων από την προετοιμασία του κατηγορουμένου από τον συνήγορο που του έχει οριστεί. Τούτο ουσιαστικά σημαίνει πως σε ποσοστό 66,7% των περιπτώσεων, ο διορισθείς συνήγορος επιχείρησε να συνεννοηθεί με τον κατηγορούμενο που επρόκειτο να υπερασπισθεί σε γλώσσα που κατά πάσα περίπτωση ο τελευταίος δεν κατανοούσε επαρκώς ή και καθόλου. Πέραν τούτων, προέκυψε πως σε ποσοστό 90,6% εμφανίστηκε διερμηνέας στο ακροατήριο και ότι ελάχιστες ήταν οι περιπτώσεις που τα δικαστήρια ανέβαλαν την εκδίκαση μιας υπόθεσης λόγω απουσίας διερμηνέα.

Στο σημείο αυτό να επισημανθεί ότι η απουσία διερμηνέα κατά την επικοινωνία δικηγόρου-κατηγορούμενου όταν ο τελευταίος είναι κρατούμενος, καθιστά ουσιαστικά αδύνατη την πραγματική επικοινωνία, άρα και την αποτελεσματική προετοιμασία του συνηγόρου υπεράσπισης. Στην πράξη, όπως προέκυψε από τα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν οι κρατούμενοι, στη φυλακή ως διερμηνείς λειτουργούν άλλοι συγκατούμενοί τους που είτε έχουν μάθει κάποια ελληνικά είτε τυχαίνει να μιλάνε κάποια ξένη γλώσσα, κοινή με τον δικηγόρο, π.χ. αγγλικά ή γαλλικά. Να σημειωθεί επίσης ότι από τα ευρήματά μας με κρατούμενους, προέκυψε ότι η επικοινωνία με το δικηγόρο που τους διορίστηκε γινόταν αποκλειστικά τη-

Ο ΔΙΕΡΜΗΝΕΑΣ ΠΑΡΕΙΧΕ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ:

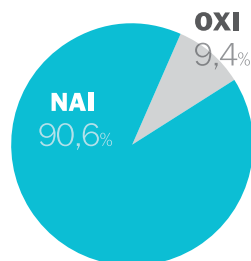
Και κατά την προετοιμασία του κατηγορουμένου από τον συνήγορο υπεράσπισης

33,3%

Μόνο κατά την ακροαματική διαδικασία

66,7%

ΕΜΦΑΝΙΣΤΗΚΕ Ο ΔΙΕΡΜΗΝΕΑΣ;

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΧΡΕΙΑΣΤΗΚΕ ΝΑ ΔΙΑΚΟΨΕΙ ΣΕ ΑΛΛΗ ΔΙΚΑΣΙΜΟ ΛΟΓΩ ΑΠΟΥΣΙΑΣ ΔΙΕΡΜΗΝΕΑ;

ΝΑΙ

4,6%

ΟΧΙ

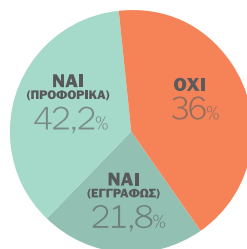
95,4%

ηλεκτρονικά και ουδέποτε τους επισκέφτηκε στη φυλακή.

Επιστρέφοντας στα της επάρκειας της υπεράσπισης, παρά το ότι -όπως αναφέρθηκε στην αρχή- στις περισσότερες περιπτώσεις οι συνήγοροι είχαν δι-ορισθεί πριν την αρχική δικάσιμο, μόλις ένας στους πέντε εξ αυτών προέβαλε γραπτούς ισχυρισμούς ή προσκόμισε έγ-γραφα ενώ περί τους εννιά στους δέκα δεν πρότειναν κανέναν μάρτυρα υπερά-σπισης.

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗΣ ΠΡΟΕΒΑΛΕ ΝΟΜΙΚΟΥΣ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΥΣ;

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗΣ ΠΡΟΤΕΙΝΕ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗΣ;

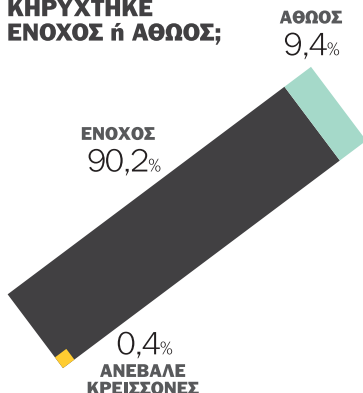
Το προπαρατεθέν πλαίσιο καθιστά σχεδόν αναμενόμενο τέτοιου είδους υπεράσπιση να καταλήγει:

A σε καταδικαστική για τον κατηγορούμενο κρίση σε ποσοστό 90,2%,

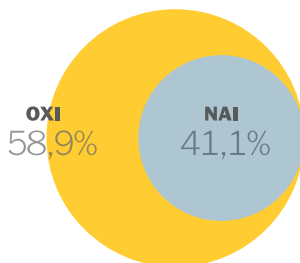
B σε μη χορήγηση ελαφρυντικού στις έξι από τις δέκα υποθέσεις, παρά το ότι φαίνεται να ζητείται η αναγνώρισή του και

Γ στην επιβολή ποινής κάθειρξης από πέντε έως δέκα έτη σε ποσοστό 58,1% των περιπτώσεων. Το γεγονός δε ότι τα δικαστήρια φαίνεται ότι ανέστειλαν την εκτέλεση της επιβληθείσας ποινής σε ποσοστό 49,5% θα πρέπει να συναξιολογηθεί με ότι σε ποσοστό 41,9% των περιπτώσεων επιβλήθη ποινή φυλάκισης μέχρι πέντε έτη, ήτοι ανατελλόμενη κατά κανόνα.

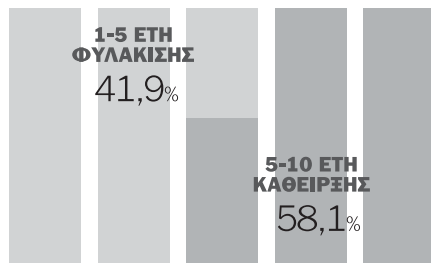
Ο ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΣ ΚΗΡΥΧΤΗΚΕ ΕΝΟΧΟΣ ή ΑΘΩΟΣ;

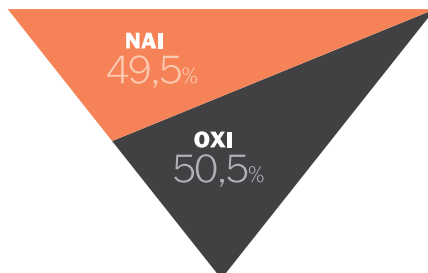
ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΕ ΕΛΑΦΡΥΝΤΙΚΑ;

ΕΑΝ Ο ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΣ ΕΧΕΙ ΚΗΡΥΧΤΕΙ ΕΝΟΧΟΣ: ΥΨΟΣ ΠΟΙΝΗΣ

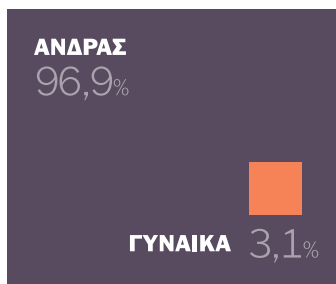

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΕΣΤΕΙΛΕ ΤΗΝ ΠΟΙΝΗ;

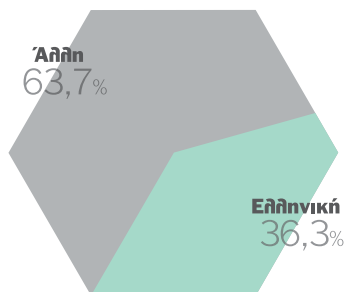

Τέλος, προέκυψε ότι χρήση του θεσμού κάνουν σχεδόν κυριαρχικά άνδρες και, πέραν τούτου, κυρίως αθλοδαποί, οι οποίοι βαρύνονται με κατηγορίες σχετιζόμενες είτε με διακίνηση ναρκωτικών ουσιών είτε με εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, ενώ στη συντριπτική τους πλειοψηφία, 83,9% οι ωφεληούμενοι είναι έγκλειστοι (κρατούμενοι ή προσωρινά κρατούμενοι).

ΦΥΛΟ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ

ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΑΔΙΚΗΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΚΑΤΗΓΟΡΕΙΤΑΙ;*

* Τα ποσοστά που αθροίζονται υπερβαίνουν το 100% γιατί κάποιοι κατηγορούμενοι δικάζονται για περισσότερα του ενός αδικήματα.

**ΕΙΝΑΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ
ή ΠΡΟΣΩΡΙΝΑ
ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ;**

Σύμφωνα με το άρθρο 3 Ν. 3226/2004, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 43 Ν. 4689/2020, για τις ποινικές υποθέσεις, μοναδική προϋπόθεση για τους δικηγόρους προκειμένου να εγγραφούν στην κατάσταση συνηγόρων νομικής βοήθειας, είναι να έχουν τουλάχιστον πέντε (5) παραστάσεις ως συνήγοροι υπεράσπισης ή παράστασης για την υποστήριξη της κατηγορίας, ανεξάρτητα εάν οι παραστάσεις αυτές έγιναν για πλημμεληματικές ή κακουργηματικές πράξεις.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό Νομικής Βοήθειας του ΔΣΑ, οι δικηγόροι νομικής βοήθειας πρέπει υποχρεωτικά να έχουν γνώση ποινικού δικαίου και ποινικής δικονομίας, η οποία αποδεικνύεται είτε με την παρακολούθηση σεμιναρίων είτε με την προσκόμιση γραμματίων προείσπραξης ποινικών δικαστηρίων.

Επίσης, με το υφιστάμενο σύστημα παροχής νομικής βοήθειας, ο δικηγόρος ελέγχεται μόνο ως προς τον αριθμό των παραστάσεων που κάνει, προκειμένου να μην υπερβαίνει το ποσό των 15.000 ετησίως, όπως ορίζει ο νόμος. Κατά τα λοιπά, ελλείπει πλήρως ο οποιοσδήποτε μηχανισμός ελέγχου και εποπτείας του συστήματος δωρεάν παροχής νομικής βοήθειας, ιδίως δε ελλείπει ο οποιοσδήποτε έλεγχος στην ποιότητα και την επάρκεια των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερα Ευρωπαϊκά Κράτη υιοθετούν μηχανισμούς για τον έλεγχο της ποιότητας της παρεχόμενης νομικής βοήθειας.¹ Τέτοιοι μηχανισμοί περιλαμβάνουν:

- A** την διαρκή εκπαίδευση και ειδίκευση των παρόχων νομικής βοήθειας,
- B** την αυτο-αξιολόγηση, την αξιολόγηση από ομότιμους (peer-review) ή/και από τους δικαιούχους νομικής βοήθειας και άλλων νομικών επαγγελματιών,
- Γ** τον τακτικό έλεγχο από ειδικό φορέα,
- Δ** τη λειτουργία μηχανισμού καταγγελιών,
- E** τη δυνατότητα επιλογής του παρόχου νομικής βοήθειας, κτλ.

---

1 Βλ. ενδεικτικά: Goethe University of Frankfurt, [Manual on Practice Standards for Legal Aid Providers](#), 2018, και CoE, [The efficiency and the effectiveness of legal aid schemes in the areas of civil and administrative law - Guidelines and Explanatory memorandum](#) (August 2021).

Η εποπτεία και ο έλεγχος των παρεχόμενων υπηρεσιών πρέπει να συνίσταται:

- **ΣΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΜΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ.** Δεν αρκεί μόνο να επιθυμεί ο δικηγόρος την ένταξή του στον κατάλογο νομικής βοήθειας με τις ελάχιστες προϋποθέσεις που τάσσει σήμερα ο νόμος, δηλαδή την παράσταση σε πέντε ποινικές δίκες. Οι δικηγόροι πρέπει να τηρούν συγκεκριμένα κριτήρια ποιότητας τα οποία να καθοριστούν από την Ολομέλεια των Δικηγορικών Συλλόγων (π.χ. αύξηση παραστάσεων, παραστάσεις σε κακουργήματα κ.ο.κ.). Ο δικηγόρος θα πρέπει να έχει επαρκή ειδίκευση αλληλά και εμπειριστατωμένη εμπειρία στο συγκεκριμένο πεδίο που αναλαμβάνει.
- **ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΟΥΝ ΝΟΜΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ.** Πρέπει να υπάρχει ένα μόνιμο εκπαιδευτικό σύστημα, ώστε οι πάροχοι νομικής βοήθειας να εκπαιδούνται διαρκώς και να ενημερώνονται για τις διαρκείς αλλαγές της νομοθεσίας.
- **ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΠΑΡΑΠΟΝΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΥΣ ΜΕΣΩ ΕΠΙΣΗΜΗΣ ΚΑΙ ΑΜΕΡΟΛΗΠΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ.** Η δυνατότητα αυτή θα πρέπει να γνωστοποιείται στον ωφελούμενο εγγράφως.
- **ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΣΗ ΕΠΙΣΗΜΗΣ ΚΑΙ ΑΜΕΡΟΛΗΠΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΘΑ ΑΝΤΙΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ Ο ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΟΥ ΚΡΙΝΕΤΑΙ ΑΝΕΠΑΡΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΤΟΥ.**
- **ΑΝΑΘΕΣΗ ΥΠΟΘΕΣΗΣ ΣΕ ΔΙΚΗΓΟΡΟ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΟΥ.**
- **ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΥΧΟΝ ΑΝΤΙΚΡΟΥΟΜΕΝΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΣΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ.**
- Κομβική είναι η **ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ.** Η συντριπτική πλειοψηφία των ευρωπαϊκών κρατών ακολουθεί κάποιο είδος ελέγχου και αξιολόγησης, είτε με τη μορφή της αυτο – αξιολόγησης (self – assessment), είτε με τη μορφή αξιολόγησης από ομότιμους συναδέλφους (peer review), είτε με τη μέθοδο του τυχαίου ελέγχου φακέλων από κάποιο όργανο που έχει οριστεί προς τούτο.

Η παντελής έλλειψη συνεπώς λογοδοσίας και ελέγχου που επικρατεί στη χώρα μας είναι αναγκαίο και επείγον να αλληιάξει, καθώς στα καθ'ημάς, η Νομική Βοήθεια του εκάστοτε Συλλόγου δεν γνωρίζει καν την έκβαση της κάθε δίκης στην οποία έχει οριστεί συνήγορος.

Για τη βελτίωση της προετοιμασίας και της επικοινωνίας του συνηγού με τον κατηγορούμενο:

- **ΕΝΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΣΚΟΥΜΕΝΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ.** Οι ασκούμενοι μπορούν να συνδράμουν τους δικηγόρους νομικής βοήθειας κατά την προετοιμασία τους, η συνδρομή τους δε είναι απαραίτητη ιδίως σε δίκες με μεγάλη διάρκεια, σε υποθέσεις με περιπλοκά ή τεχνικά νομικά ζητήματα καθώς και σε υποθέσεις με μεγάλο όγκο εγγράφων και στοιχείων.
- **Η ΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΟΠΗΣ ΩΣΤΕ Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΝΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΤΕΙ ΣΕ ΠΡΟΣΗΚΟΝΤΑ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟ ΚΑΙ ΟΧΙ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟ,** θα πρέπει να είναι अपαρέγκλιτη. Είναι προφανές ότι η προετοιμασία μέσα σε μια αίθουσα δικαστηρίου και ενώ αυτό δικάζει, καθιστά την προετοιμασία αυτή τουλάχιστον πρόχειρη και ερασιτεχνική, χωρίς τη χρήση νομοθεσίας και νομολογίας, χωρίς δυνατότητα σύνταξης έγγραφων νομικών και αυτοτελών ισχυρισμών, δηλαδή ισχυρισμών που να μπορούν να έχουν μια στοιχειώδη ακρίβεια και να είναι ορισμένοι, χωρίς προηγούμενη κατ' ουσίαν επικοινωνία με τον κατηγορούμενο, χωρίς αναζήτηση και προσκόμιση εγγράφων κτλ. Επειδή προκύπτει ότι η ρητή νομοθετική διάταξη δεν είναι επαρκής, θα πρέπει να ληφθεί και αντίστοιχη απόφαση από την Ολομέλεια των Δικηγορικών Συλλόγων, δεσμευτική προς όλους τους δικηγόρους.
- Κρίσιμος είναι ο **ΕΓΚΑΙΡΟΣ ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ.** Με δεδομένο ότι η συντριπτική πλειοψηφία που κάνει χρήση του θεσμού τελεί σε κράτηση, **θα πρέπει τα καταστάματα κράτησης εγκαίρως να ενημερώνουν τους κρατούμενους για τη δυνατότητα αυτή.** Στο πλαίσιο του έργου, συντάξαμε **Οδηγό Νομικής Βοήθειας**, ο οποίος περιλαμβάνει χρήσιμες οδηγίες γραμμένες με απλό και κατανοητό τρόπο, ώστε οι

ενδιαφερόμενοι να ενημερωθούν για τα δικαιώματά τους και για το πού μπορούν να απευθυνθούν. Τον οδηγό αυτό τον αποστείλαμε σε όλα τα καταστήματα κράτησης της χώρας προκειμένου να είναι διαθέσιμος στους κρατούμενους.

- Σε κάθε περίπτωση και για λόγους οικονομίας χρόνου, **ΝΑ ΟΡΙΣΤΕΙ ΣΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΟΤΙ ΣΤΑ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΠΡΟΕΚΦΩΝΗΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ** ώστε να διερευνηθεί εάν υπάρχουν κατηγορούμενοι στους οποίους πρέπει να οριστεί συνήγορος, να ορίζεται ο συνήγορος επιμελεία της γραμματείας από τον διαθέσιμο κατάλογο και να διακόπτεται αμέσως το Δικαστήριο τις υποθέσεις αυτές σε άλλη δικάσιμο.

Συλλογή και επεξεργασία στοιχείων

Θα πρέπει να υπάρχει συστηματική καταγραφή:

- **ΑΡΙΘΜΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΠΟΥ ΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ**
- **ΑΡΙΘΜΟΥ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΩΝ**
- **ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΩΝ** (π.χ. με βάση το φύλο, την ένταξη σε ευάλωτη ομάδα, την εθνικότητα κτλ)
- **ΕΙΔΟΥΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**
- **ΚΟΣΤΟΥΣ**
- **ΕΚΒΑΣΗΣ ΔΙΚΗΣ**

Τα ως άνω στοιχεία, ανάλογα με το είδος τους, θα πρέπει να συμπληρώνονται και να δημοσιοποιούνται από τον αρμόδιο για το σύστημα νομικής βοήθειας φορέα είτε από τους ίδιους τους δικηγόρους που είναι υποχρεωμένοι να συμπληρώνουν μια εξατομικευμένη αναφορά (φόρμα) για κάθε υπόθεση που χειρίζονται. Η συστηματική αυτή καταγραφή θα επιτρέψει τη διαμόρφωση μιας συνολικής εικόνας για το θεσμό της νομικής βοήθειας, για τις ανάγκες που εξυπηρετεί, τα κενά που υπάρχουν, κ.ο.κ.

Από το σύνολο των διαπιστώσεων και επιμέρους προτάσεων ανακύπτει η αναγκαιότητα σύστασης μιας κεντρικής Αρχής Νομικής Βοήθειας, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, συνδιοικούμενης από εκπροσώπους των Δικηγορικών

Συλλογών και στελεχών του Υπουργείου, και **στελεχωμένης από έμπειρους και εξειδικευμένους ανά κλάδο νομικούς**, η οποία θα χαράσσει τη γενική πολιτική, θα ορίζει τα κριτήρια επιλογής του κάθε δικηγόρου, θα κανονίζει το πρόγραμμα εκπαίδευσης, θα συγκεντρώνει, θα καταγράφει και θα αναλύει τα στοιχεία που συλλέγει, θα ερευνά τις καταγγελίες που υποβάλλονται και θα λαμβάνει αντίστοιχα μέτρα και θα προβαίνει στον ποιοτικό έλεγχο των παρεχόμενων υπηρεσιών, με κάποιον από τους προαναφερόμενους τρόπους.

Το Έργο «Παρατηρητήριο για τη Νομική Βοήθεια» υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος Active citizens fund, με φορέα υλοποίησης την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Το πρόγραμμα Active citizens fund, ύψους € 13,5 εκ., χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία και είναι μέρος του χρηματοδοτικού μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) περιόδου 2014 – 2021, γνωστού ως EEA Grants. Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενδυνάμωση και την ενίσχυση της βιωσιμότητας της κοινωνίας των πολιτών και στην ανάδειξη του ρόλου της στην προαγωγή των δημοκρατικών διαδικασιών, στην ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τη διαχείριση της επιχορήγησης του προγράμματος Active citizens fund για την Ελλάδα έχουν αναλάβει από κοινού το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το SolidarityNow.

Διαβάστε περισσότερα εδώ: www.activecitizensfund.gr